

УДК [743.02.036.1:73:611]:37.013.3(477.53+477.8)"18"
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2024.06.1490>

ПЛАСТИЧНА АНАТОМІЯ В МИСТЕЦЬКИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ ХІХ СТ. (МИРГОРОДСЬКА ХУДОЖНЬО-ПРОМИСЛОВА ШКОЛА ТА МИСТЕЦЬКІ ШКОЛИ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ)

Анастасія МЕЛЬНИЧУК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9930-1652>

викладачка пластичної анатомії,

старша викладачка кафедри цифрового візуального мистецтва,
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури,
Вознесенський узвіз, 20, 04053, Київ, Україна,
e-mail: a.melnychuk@naoma.edu

Дослідження присвячене вивченню розвитку та впровадження художньої анатомії як ключового елемента мистецької освіти у закладах України в ХІХ ст. Власне, *актуальність* розвідки фокусується на порушенні проблематики Миргородської художньо-промислової школи та школи Західної України, які значною мірою формували культурні й освітні стандарти тогочасного українського мистецтва. Художня анатомія стала одним із важливих предметів у підготовці художників і скульпторів, орієнтуючи студентів на європейські академічні традиції реалістичного зображення тіла. *Мета* статті — проаналізувати, як викладачі й керівники цих шкіл працювали над розвитком в учнів технічних навичок і художнього смаку, що сприяло формуванню якісної мистецької спадщини. У дослідженні застосовані історико-порівняльний, аналітичний і контекстуальний *методи*, що дає змогу вивчити еволюцію, навчальні підходи та вплив соціокультурних умов на розвиток художньої анатомії в навчальних закладах України.

Це дослідження також розглядає процес адаптації навчальних програм анатомії для задоволення вимог локальної культури та розвитку естетичного бачення. *Результати* дослідження підкреслює, що у ХІХ ст. художня анатомія не тільки була важливим компонентом у підготовці митців, а й сприяла створенню нових мистецьких традицій в Україні.

Ключові слова: ренесансне мистецтво, техніки малювання, пластична анатомія, академічна традиція, формування стилю.

Anastasia MELNYCHUK

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9930-1652>

teacher of plastic anatomy,

senior teacher of the Department of Digital Visual Arts,

National Academy of Fine Arts and Architecture,

20, Voznesensky Uzviz, 04053, Kyiv, Ukraine,

e-mail: a.melnychuk@naoma.edu

PLASTIC ANATOMY IN ART INSTITUTIONS
OF 19TH CENTURY UKRAINE (MYRHOROD
ART AND INDUSTRIAL SCHOOL
AND ART SCHOOLS OF WESTERN UKRAINE)

The research is devoted to the study of the development and implementation of artistic anatomy as a key element of art education in Ukrainian institutions in the 19th century. *Actually*, the *relevance* of this research focuses on addressing the issues of the Myrhorod Art and Industrial School and the School of Western Ukraine, which to a large extent shaped the cultural and educational standards of Ukrainian art of that time. Artistic anatomy became one of the important subjects in the training of artists and sculptors, orienting students to the European academic traditions of realistic body depiction. In the work, the author sets *himself* the goal of analyzing how teachers and heads of these schools worked on the development of technical skills and artistic taste in students, which contributed to the formation of a high-quality artistic heritage. The study uses historical-comparative, analytical and contextual *methods* that allow studying the evolution, educational approaches and the influence of socio-cultural conditions on the development of artistic anatomy in Ukrainian educational institutions. The theoretical and methodological basis for the study of Ukrainian art education in the 19th century was formed by such methods as historical-comparative, which allows us to study the evolution of art education in Ukraine through a comparison of different educational institutions; analytical, which makes it possible to analyze educational approaches and methods of teaching artistic anatomy; contextual, which provides an understanding of the influence of socio-cultural conditions and historical circumstances on the development of art schools.

In the Myrhorod Art and Industrial School and Western Ukrainian art institutions, artistic anatomy became the foundation for realistic depiction of the body, which was especially relevant in the context of the development of painting and sculpture. Teachers of these schools combined academic standards with local artistic traditions, which allowed students to integrate classical skills of domestic and foreign art. Various technical knowledge, the study of anatomy developed students' ability to reproduce dynamic and complex positions, which increased the quality of their artistic works. Teachers stimulated the understanding of anatomical structure as a basis for the transmission of emotional and aesthetic expression, which was important for artistic taste and style. This study also examines the process of adapting the anatomy curriculum to meet the requirements of local culture and the development of aesthetic vision. *The results* of the study emphasize that in the 19th century, artistic anatomy was not only a number of components in the training of artists, but also contributed to the creation of new artistic traditions in Ukraine.

Keywords: renaissance art, drawing techniques, plastic anatomy, academic tradition, style formation.

Вступ. *Актуальність* дослідження пропонує розглянути дисципліну «пластична анатомія» як невід’ємну складову мистецької освіти, яка відіграла значну роль у формуванні художніх шкіл України в XIX столітті. Вона стала основою для глибокого розуміння структури людського тіла та допомагала митцям точніше зображати фігури й форми. У цей період в Україні з’явилися мистецькі заклади, які стали осередками розвитку національної культури й освіти, зокрема Миргородська художньо-промислова школа та мистецькі школи Західної України. Миргородська школа, заснована у 1896 році за ініціативи відомого українського художника Опанаса Слестіона, приділяла велику увагу художній анатомії та підготовці майстрів декоративно-прикладного мистецтва. Її учні вивчали анатомічну будову, опановуючи академічні методи малювання й ліплення. Мистецькі школи Західної України, особливо Львівська школа малювання, також робили акцент на художній анатомії, залучаючи відомих викладачів і використовуючи прогресивні методики, запозичені з європейської художньої традиції. Завдяки цьому учні мали змогу отримувати знання, що відповідали високим професійним стандартам. *Метою* розвідки є вагомість розглянути викладання художньої анатомії в цих школах, що сприяло не лише професійному розвитку митців, а й формуванню національної мистецької традиції, оскільки студенти застосовували ці знання в українському декоративно-прикладному та монументальному мистецтві. Художня анатомія в мистецьких закладах України XIX століття стала вагомим інструментом у підготовці фахівців, які згодом внесли значний вклад у розвиток української культури та національного мистецтва.

Теоретико-методологічне підґрунтя у дослідженні української мистецької освіти XIX століття склали такі методи, як історико-порівняльний, який дає змогу вивчити еволюцію мистецької освіти в Україні через порівняння різних навчальних закладів; аналітичний, що уможливає аналізувати навчальні підходи та методи викладання художньої анатомії; контекстуальний, що забезпечує розуміння впливу соціально-культурних умов та історичних обставин на розвиток мистецьких шкіл.

Територія дослідження охоплює частину етнографічного району Наддніпрянщини (м. Миргород) та частину етнографічного району Галичини (м. Львів).

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідження з теми художньої анатомії в мистецьких закладах України XIX століття показують, що цей предмет мав значний вплив на розвиток професійної мистецької освіти, сприяв інтеграції європейських традицій та формуванню національної художньої школи. В. Михалевич, І. Братусь та А. Гунька досліджували історію та стратегію розвитку художніх шкіл України, включаючи викладання анатомії. Вони розглядають внесок цих шкіл у формування української мистецької освіти та висвітлюють вплив національної специфіки на підхід до вивчення анатомії, яка стала важливим елементом у розвитку реалістичних традицій в українському живописі [1]. А. Дяченко акцентує увагу на особливостях розвитку художньо-промислових закладів освіти в Україні, які зробили значний внесок у формування професійної підготовки художників. Авторка вивчала специфіку викладання дисциплін, пов’язаних із пластичною анатомією, що мало на меті вдосконалення майстерності студентів у реалістичному зображенні тіла [2]. С. Пісьо досліджує значення пластичної анатомії в мистецтві, зокрема її роль у формуванні естетичного світогляду художників. Дослідниця акцентує увагу на тому, що розуміння анатомії сприяло розвитку образотворчих навичок та допомагало художникам передавати реалістичність і динамізм у своїх роботах [3].

А. Мельничук також досліджує історико-мистецький аспект походження терміну «пластична анатомія», аналізуючи його виникнення та еволюцію в контексті європейських мистецьких традицій. Вивчення анатомії в мистецтві, як зазначає авторка, було основою для розуміння людського тіла, необхідного для створення реалістичних зображень, і підкреслює зв’язок цього предмета з професійною підготовкою художників [4]. В іншій роботі Мельничук (2021) розглядає розвиток методики викладання пластичної анатомії в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури [5]. Він аналізує еволюцію педагогічних підходів до викладання цієї дисципліни, від традиційного академічного стилю до інноваційних методів, спрямованих на формування анатомічного мислення у студентів.

Я. Бобош досліджував культурні процеси Західної України 70—80-х років XIX століття, висвітлюючи роль культурних та освітніх інституцій у розвитку художньої освіти та вплив західноєвропейських

традицій на місцеві мистецькі практики. Автор аналізує викладацькі методи та орієнтацію на традиції європейської академічної школи, що сприяли формуванню професійної культури у малярстві Західної України [6]. У свою чергу, Є. Піскунов у дослідженні аналізує інноваційні методи викладання пластичної анатомії в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури, зокрема використання мультимедійних технологій. Науковець наголошує на значенні нових підходів у навчанні, таких як віртуальні моделі, що дозволяють студентам детальніше вивчати структуру тіла та підвищувати ефективність навчання [7].

Розвиток Львівської художньо-промислової школи в контексті світової мистецької освіти другої половини ХІХ — початку ХХ століття вивчав Р. Шмалго. Цей науковець досліджував, як європейські освітні практики, включно з вивченням пластичної анатомії, інтегрувалися в освітній процес школи, що сприяло підготовці висококваліфікованих фахівців та становленню професійної мистецької традиції в Україні [8]. О. Шолуха аналізує внесок Миргородської школи мистецької кераміки в художню культуру України. У дисертації автор досліджує роль дисциплін, пов'язаних із пластичною анатомією, в підготовці художників і керамістів, що дозволяло студентам глибше розуміти форму й пропорції, що необхідні для створення керамічних виробів з реалістичними елементами [9].

У дослідженні застосовані історико-порівняльний, аналітичний і контекстуальний методи, що дає змогу вивчити еволюцію, навчальні підходи та вплив соціокультурних умов на розвиток художньої анатомії в навчальних закладах України.

Основна частина. Мистецька освіта в Україні в ХІХ столітті відзначалася поступовим формуванням системи художніх навчальних закладів, що сприяло збереженню та розвитку національної культури. На Західній Україні, та в Миргороді зокрема, мистецька освіта зазнавала особливого розвитку через культурні та соціально-історичні умови цих регіонів. У Західній Україні, яка в цей час була частиною Австро-Угорської імперії, культурне життя мало специфічні особливості. Попри значний вплив польської та австрійської культур, українські громади активно підтримували розвиток національних мистецьких традицій. Це виявлялося у створенні громадських ор-

ганізацій, таких як «Просвіта» та «Руська бесіда», які не тільки зберігали національні традиції, а й розвивали музичну та образотворчу освіту. У Львові та в інших містах Галичини з'являлися перші художні школи, де молодь могла здобути базову освіту в образотворчому мистецтві. Тут викладали українські митці, які часто здобували освіту за кордоном, але зберігали інтерес до розвитку національного мистецтва. Миргород, хоча і знаходився в іншій частині України, також відігравав значну роль у розвитку художньої освіти. Завдяки заснуванню Миргородської художньо-промислової школи імені Миколи Гоголя в 1896 році, місто стало центром підготовки майстрів декоративно-ужиткового мистецтва. У цій школі студенти здобували навички, пов'язані з традиційними ремеслами, зокрема керамікою, малярством, різьбленням по дереву та іншими видами народного мистецтва. Вплив народних промыслів на освіту в Миргороді сприяв збереженню національної ідентичності та розвитку українського декоративного мистецтва. Мистецька освіта ХІХ століття в Україні, особливо на Західній Україні та в Миргороді, відігравала важливу роль у формуванні національної самосвідомості та розвитку культурних традицій. Вплив європейської мистецької школи в поєднанні з народними ремеслами створив основу для появи самобутнього українського мистецтва, що стало визначним явищем у культурному просторі країни [9].

Дисципліна «художня анатомія» виникла як реакція на потребу художників у глибокому розумінні будови людського тіла, щоб точніше передавати його форму, рух і пропорції. В Україні формування художньої анатомії як дисципліни відбувалося під впливом європейських традицій, особливо італійського та французького Відродження, де знання анатомії вважалося необхідним для високоякісного мистецтва. Леонардо да Вінчі, Мікеланджело та інші ренесансні митці активно вивчали анатомію, проводили секції, створювали детальні малюнки й схеми м'язів та кісток, що дало змогу їм досягти високої реалістичності у зображенні людського тіла.

На території України у ХVІІІ—ХІХ століттях, у зв'язку з розвитком художніх шкіл, академій і освітніх закладів, також виникла потреба у викладанні анатомії. Зокрема, Київська рисувальна школа, заснована Миколою Мурашком, стала одним із перших освітніх осередків, де анатомія була включена

у навчальні програми. У XIX столітті розвиток художньої анатомії в Україні також підтримували такі заклади, як Львівська академія мистецтв та Миргородська художньо-промислова школа. Їхні навчальні програми часто орієнтувалися на західноєвропейські стандарти, що сприяло впровадженню анатомії як важливого компонента художньої освіти. Анатомія як дисципліна стала особливо актуальною у зв'язку з тим, що класичні напрями живопису та скульптури вимагали глибокого знання структури тіла для створення реалістичних та естетично довершених творів. У цей період викладачі приділяли велику увагу детальним студіям анатомії, що допомагало студентам опанувати реалістичне зображення. Відповідно, художня анатомія не лише сприяла технічним знанням, а й заклала основи для кращого розуміння краси і гармонії тіла, що було вкрай важливо для розвитку мистецького смаку. Зокрема, історичні передумови появи дисципліни «художня анатомія» в українських мистецьких закладах пов'язані зі світовими традиціями й потребою митців у точному відтворенні людини.

Завдяки детальним студіям будови тіла студенти набували глибоких знань про пропорції та особливості людського тіла, що дозволяло їм створювати реалістичні образи в різних жанрах. Художня анатомія допомагала студентам зрозуміти не тільки структуру, але й пластику рухів, що було необхідно для створення динамічних та правдоподібних поз. Програма навчання передбачала в основі поставлене викладання малюнка з його методом аналізу натури, як головний спосіб збагнення моделі [10, с. 916]. Вона також сприяла формуванню нового покоління митців, які могли зображати тіло з великою точністю та естетичністю. Особлива увага приділялася вивченню мускулатури, кісток і суглобів, оскільки ці елементи є основою художнього зображення людського тіла. Викладачі часто користувалися анатомічними посібниками, які включали гравюри та малюнки видатних майстрів Західної Європи для пояснення студентам деталей будови тіла. Це надавало процесу навчання міжнародного контексту і підсилювало зв'язок між українськими мистецькими практиками та світовими тенденціями. Більшість студентів мали також можливість вивчати людське тіло шляхом малювання з живих натур, що забезпечувало практичну сторону їхньої підготовки. Завдяки такому підхо-

ду, мистецька освіта в Україні набувала нового рівня професіоналізму.

Разом із розвитком реалістичних напрямків в мистецтві, увага до художньої анатомії лише зростає. Реалізм став домінуючим стилем, і митці прагнули зображати неідеалізовану, а правдиву людську фігуру. Використання анатомії в навчанні підсилювало креативний потенціал студентів, дозволяючи їм досягати високого рівня майстерності та правдоподібності у відтворенні людського тіла. Історична значущість художньої анатомії також полягала у збереженні культурної спадщини, оскільки українські художники втілювали у своїх творах особливості місцевої естетики та цінностей.

Викладання художньої анатомії мало значний вплив на формування професійних компетентностей студентів художніх навчальних закладів України у XVIII—XIX століттях. У цей період анатомія стала важливою складовою частиною мистецької освіти, адже для успішного виконання художніх творів (як живопису, так і скульптури) було необхідно мати глибоке розуміння будови людського тіла [11]. Студенти, освоюючи художню анатомію, навчались правильно передавати пропорції, рухи, вирази обличчя та анатомічні особливості тіла, що покращувало технічні аспекти їх роботи.

Викладання цієї дисципліни в художніх школах України, зокрема в Київській рисувальній школі та Львівській академії мистецтв, сприяло підвищенню якості художніх творів, що виникали в цей період. Поглиблене розуміння анатомії дозволило митцям створювати більш реалістичні та пропорційні зображення людини, що в свою чергу допомогло формуванню нових тенденцій у живопису та скульптурі [11]. Художники, які отримали таку освіту, почали створювати твори, що відповідали не лише класичним вимогам, але й новим естетичним і технічним стандартам. Завдяки викладанню художньої анатомії студенти розвивали здатність спостерігати за природою і передавати її з високою точністю, що сприяло розвитку реалізму в українському мистецтві того часу. Це дозволяло художникам краще розуміти внутрішню структуру об'єктів, а отже, створювати більш виразні й детально розроблені образи. У результаті, художня анатомія стала не лише інструментом розвитку технічних навичок, але й важливим елементом у формуванні професіоналізму та компе-

Таблиця 1. Використання анатомічних моделей у навчанні пластичної анатомії в Миргородській художньо-промисловій школі (кінець XIX ст.)

Вид анатомічної моделі	Призначення	Методика використання
Гіпсові моделі частин тіла (руки, ноги, голова)	Детальне вивчення будови окремих частин людського тіла	Вивчення форми і пропорцій, детальні замальовки
Повний гіпсовий манекен людини	Комплексне вивчення пропорцій і загальної будови тіла	Рисунки з натури, копіювання основних форм
Дерев'яний манекен з рухомими частинами	Аналіз рухів та положень тіла	Вивчення динаміки та пластики тіла
Анатомічні плакати та ілюстрації	Візуалізація внутрішніх структур (м'язи, кістки)	Спостереження та деталізація в рисунках
Копії античних скульптур	Вивчення класичних пропорцій і канонів краси	Копіювання, вивчення симетрії і пропорцій
Черепи та окремі кістки	Вивчення структури кісткової системи	Вивчення форми та структури

Джерело: складено автором на основі даних [11].

тентностей серед майбутніх фахівців художніх закладів освіти України [12]. Вона сприяла зміцненню зв'язків між українським мистецтвом і європейськими художніми традиціями, що стало важливим кроком у розвитку національної культури.

Миргородська художньо-промислова школа, заснована в середині XIX століття, була однією з перших в Україні, яка започаткувала систематичне викладання художньої анатомії як важливої дисципліни для розвитку художніх компетентностей студентів. Її програма зосереджувалась на інтеграції теоретичних знань з практичними заняттями, де студенти вивчали будову людського тіла через анатомічні малюнки та живі моделі (табл. 1).

Вихованці зазначеної школи мали можливість працювати з анатомічними посібниками та відвідувати практичні заняття, що сприяло розвитку їхнього розуміння пропорцій, рухів і фізіології людини. Основною особливістю викладання в Миргородській школі було застосування класичних європейських методик, зокрема вплив французької та німецької академічної традиції.

У свою чергу, шкільна система Західної України, зокрема Львівська академія мистецтв, також приділяла значну увагу художній анатомії, однак тут робили акцент на національних традиціях та культурних особливостях. Викладання часто включало

дослідження місцевих елементів, таких як народні костюми чи релігійні мотиви, що вимагали специфічних знань щодо людської анатомії в контексті етнічних рис та специфіки тканин і поз. Крім того, в Західній Україні частіше практикувалась організація навчальних груп для індивідуальних консультацій з анатомії, що дозволяло підходити до навчання залежно від потреб і здібностей кожного студента. Попри певні відмінності в акцентах та методах, обидві школи мали спільну мету, а саме підготовку кваліфікованих художників, здатних створювати реалістичні зображення людської фігури. Спільними рисами були наявність теоретичних лекцій, використання реальних моделей для практичних занять та високий рівень уваги до пропорцій та анатомічних деталей. Це допомогло формувати професіоналів, які могли успішно реалізовувати свої творчі ідеї у живопису та скульптурі, підкоряючись високим технічним вимогам того часу. Підходи в навчанні художньої анатомії в Миргородській художньо-промисловій школі та школах Західної України мали свої особливості, спільною була їхня орієнтація на досягнення високої майстерності у зображенні людського тіла, що мало значний вплив на розвиток українського мистецтва.

Висновки. Дослідження підтвердило значущість художньої анатомії в мистецькій освіті Укра-

їни XIX століття, яка стала важливим елементом формування технічних навичок і розвитку естетичного смаку майбутніх митців. Вивчення анатомії у Миргородській художньо-промисловій школі та мистецьких школах Західної України сприяло кращому розумінню структури тіла, що відповідало європейським стандартам реалістичного мистецтва і було важливим для збереження національної художньої спадщини. Викладачі, орієнтуючись на західні методи, адаптували навчальні програми до соціокультурних умов регіону, що дозволило українським митцям створювати твори, які поєднували локальні елементи з класичними принципами академічного мистецтва. Це не лише підвищувало якість підготовки художників, а й сприяло зміцненню зв'язків між українським та європейським мистецтвом.

Миргородська художньо-промислова школа стала однією з перших в Україні, яка започаткувала систематичне викладання художньої анатомії, поєднуючи теоретичні знання з практичними заняттями для глибшого розуміння будови тіла. Західноукраїнські школи, такі як Львівська академія мистецтв, також приділяли увагу анатомії, акцентуючи на національних культурних особливостях, що дозволяло студентам вивчати анатомію в контексті етнічних рис та народних мотивів. Обидва регіони застосовували адаптовані методики, створюючи різні, але взаємодоповнюючі моделі підготовки художників з акцентом на реалістичність і культурну ідентичність.

Перспективи подальших досліджень включають поглиблене вивчення методів викладання пластичної анатомії у різних регіонах України, аналіз взаємодії між мистецькою та медичною анатомією, а також впливу цього компонента освіти на сучасні художні методики та освітні програми.

1. Михалевич В.В., Братусь І.В., Гунька А.М. Історія та стратегія розвитку художніх шкіл України. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2019. № 9. С. 7—9. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27978/1/Mykhalevych_Bratus_School_148_9.pdf.
2. Дяченко А.В. Досвід професійної діяльності українських художньо-промислових закладів освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2019. № 5 (188). С. 93—99. URL: <https://isr.pano.pl.ua/article/view/180978>.
3. Письо С.Я. Пластична анатомія в мистецтві. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2024. № 1. С. 141—147. URL: <http://uad-jml.nau.in.ua/index.php/uad/article/view/219>.
4. Мельничук А. Історико-мистецький аспект походження терміну «пластична анатомія». *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2023. № 2. С. 73—84. URL: <http://uad-jml.nau.in.ua/index.php/uad/article/view/134>.
5. Мельничук А. Історичний розвиток та становлення методики викладання дисципліни «пластична анатомія» у національній академії образотворчого мистецтва і архітектури. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. № 35 (3). С. 51—59. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/35_2021/part_3/9.pdf.
6. Бобош Я. Культурні процеси у професійному малярстві Західної України 70—80-х років XIX століття. *Народознавчі зошити*. 2016. № 6 (132). С. 1429—1435. URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2016-6/22.pdf>.
7. Піскунов Є. Викладання пластичної анатомії в національній академії образотворчого мистецтва і архітектури: інноваційні методи та мультимедійна форма навчання. *Українська академія мистецтва*. 2023. № 33. С. 210—216. URL: <https://journals.indexco-pernicus.com/api/file/viewByFileId/2033844>.
8. Шмагало Р. Історичні віхи Художньо-промислової школи у Львові в контексті розвитку світової мистецької освіти другої половини XIX—XX ст. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2017. № 31. С. 9—25. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.573791>.
9. Шолуха О.М. *Миргородська школа мистецької кераміки в художній культурі України кінця XIX — першої третини XX століття: дис. на здоб. наук. ступеня канд. мистецтвознавства: Теорія та історія культури (мистецтвознавство)*. М-во культури, молоді та спорту України; НМАУ ім. П.І. Чайковського. Київ, 2020. 422 с. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/2347?show=full>.
10. Гула Є.П. Пластика в мистецтві. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2017. № 4. С. 135—140. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/7967>.
11. Ясенев О. Формування художньо-естетичних компетентностей у студентів-художників у процесі навчання у ЗВО. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. № 4. С. 81—87. URL: <https://journals.urau.ua/visnyknakkkim/article/download/293723/286555>.
12. Козак Т. Формування художньо-естетичної компетентності студентів у вищих закладах освіти України. 2019. № 16. С. 92—97. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/download/2507/2948/>.

REFERENCES

Mykhalevych, V.V., Bratus, I.V., & Hunka, A.M. (2019). History and strategy of development of art schools in Ukraine. *Hilea: Scientific Bulletin. Collection of Scientific Works*, 9, 7—9. Retrieved from: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27978/1/Mykhalevych_Bratus_School_148_9.pdf [in Ukrainian].

- Dyachenko, A.V. (2019). Experience of professional activities of Ukrainian art-industrial educational institutions. *Modern Teacher's Image*, 5 (188), 93—99. Retrieved from: <https://isp.pano.pl.ua/article/view/180978> [in Ukrainian].
- Piso, S.Y. (2024). Plastic anatomy in art. *Ukrainian Art Discourse*, 1, 141—147. Retrieved from: <http://uad-jrnl.nau.in.ua/index.php/uad/article/view/219> [in Ukrainian].
- Melnichuk, A. (2023). Historical and artistic aspect of the origin of the term «plastic anatomy». *Ukrainian Art Discourse*, 2, 73—84. Retrieved from: <http://uad-jrnl.nau.in.ua/index.php/uad/article/view/134> [in Ukrainian].
- Melnichuk, A. (2021). Historical development and establishment of the methodology of teaching «plastic anatomy»; at the National Academy of Fine Arts and Architecture. *Current Issues of Humanities*, 35 (3), 51—59. Retrieved from: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/35_2021/part_3/9.pdf [in Ukrainian].
- Bobosh, Y. (2016). Cultural processes in the professional painting of Western Ukraine in the 70s-80s of the 19th century. *Ethnology notebooks*, 6 (132), 1429—1435. Retrieved from: <https://nz.lviv.ua/archiv/2016-6/22.pdf> [in Ukrainian].
- Piskunov, Y. (2023). Teaching plastic anatomy at the National Academy of Fine Arts and Architecture: Innovative methods and multimedia learning format. *Ukrainian Academy of Arts*, 33, 210—216. Retrieved from: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/2033844> [in Ukrainian].
- Shmagalo, R. (2017). Historical milestones of the Art and Industrial School in Lviv in the context of the development of world art education in the second half of the 19th— 20th centuries. *Bulletin of the Lviv National Academy of Arts*, 31, 9—25. Retrieved from: <https://doi.org/10.5281/zenodo.573791> [in Ukrainian].
- Sholukha, O.M. (2020). *Myrhorod School of Art Ceramics in the artistic culture of Ukraine at the end of the 19th — first third of the 20th century (Ph.D. dissertation, National Academy of Music of Ukraine named after P.I. Tchaikovsk)*. Ministry of Culture, Youth, and Sports of Ukraine. Retrieved from: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/2347?show=full> [in Ukrainian].
- Hula, Y. P. (2017). Plasticity in art. *Bulletin of the National Academy of Cultural and Arts Management*, 4, 135—140. Retrieved from: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/7967> [in Ukrainian].
- Yasenyev, O. (2023). Formation of artistic and aesthetic competencies in art students in the educational process at higher education institutions. *Bulletin of the National Academy of Cultural and Arts Management*, 4, 81—87. Retrieved from: <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/download/293723/286555> [in Ukrainian].
- Kozak, T. (2019). Formation of artistic and aesthetic competence of students in higher educational institutions of Ukraine. *Aesthetics and Culture*, 16, 92—97. Retrieved from: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/download/2507/2948/> [in Ukrainian].